

УДК 378.112

**ПІДВИЩЕННЯ СИСТЕМНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ВНЗ ДЛЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
НА РИНКУ ПРАЦІ ТА ОСВІТНІХ ПОСЛУГ**

*Єрофєєнко Л.В., к.ю.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Одним із критеріїв, що визначає рівень розвитку країни, є її людський потенціал, який, у свою чергу, визначається рівнем і якістю освіти. Саме ця сфера на сучасному етапі забезпечує стійке економічне зростання у довгостроковій перспективі, а отже і конкурентоспроможність країни на міжнародному рівні.

Дослідники українського ринку праці відзначають, що на ньому спостерігається ситуація, за якої на ринку праці існують незабезпечені спеціалістами вакансії за одними спеціальностями і зайві пропозиції за іншими. Тому для України є актуальним питання подальшого розвитку системи вищої освіти у напрямку забезпечення збалансованості професійно-кваліфікаційної структури попиту і пропозиції на ринку праці. [1, С. 235]

У відповідності до законодавства України, ВНЗ – освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні (освітньо-наукові) програми вищої освіти за певними освітньо-професійними (освітньо-науковими) рівнями, забезпечує навчання, виховання осіб, здобуття ними кваліфікації відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність. [2] Відповідно до

напрямів освітньої діяльності в Україні діють вищі навчальні заклади таких типів: університет, академія, коледж, професійний коледж.

ВНЗ взаємодіє з ринком праці через власні підрозділи: відділи зв'язків з виробництвом, відкриті вузом філії випускових кафедр на підприємствах та в організаціях, студентські гуртки, що працюють при кафедрах і т. ін. ВНЗ може співпрацювати з ринком праці як самостійно (з кожним окремим підприємством, організацією, установою), так і через посередників, що представляють ринок праці (Державна служба зайнятості, рекрутингові агенції). Працевлаштування випускників може здійснюватись шляхом прямих контактів відповідних служб ВНЗ з відділами кадрів підприємств і організацій, проведення ярмарок випускників та ін.

За схожою схемою відбувається взаємодія ВНЗ з ринком освітніх послуг, представниками якого є загальноосвітні школи, професійні технічні училища, технікуми, коледжі. Відповідальними за цей напрямок з боку ВНЗ можуть бути приймальна комісія, відділ довузівської підготовки, кафедри, служба, що відповідає за зв'язки з громадськістю та ін. Вони проводять дні відкритих дверей, працюють з викладачами освітніх закладів, організовують інтерв'ю керівників ВНЗ у засобах масової інформації та виконують інші види робіт. Всі перелічені види взаємодії ВНЗ з ринками освітніх послуг та праці є елементами його системної ефективності і безпосередньо впливають на задоволення потреб: особистості – в освіті; ВНЗ – в покращенні іміджу і підвищенні конкурентоспроможності; підприємств, установ і організацій – в кваліфікованих кадрах; суспільства – в економічному, соціальному, духовному розвитку. [3]

Таким чином, для підвищення системної ефективності функціонування ВНЗ необхідним є розробка механізму його співпраці з учасниками цих ринків, що забезпечить, в свою чергу, тісну взаємодію між

ринком освітніх послуг і ринком праці і дозволить ВНЗ вчасно реагувати на зміни навколишнього середовища. Основою такого механізму повинна бути діяльність суб'єктів ринкових відносин, спрямована на досягнення цілей підприємств, установ, організацій шляхом формування попиту та максимального задоволення потреб споживачів.

Основними учасниками (суб'єктами) ринкових відносин є:

споживачі освітніх послуг, до яких ми відносимо не тільки студентів, але і їх сім'ї, які впливають на вибір умов освіти дітей, її направленості, рівня, змісту, якості та інших характеристик;

ВНЗ, які зацікавлені у збереженні або розширенні обсягів послуг, що ними надаються, з метою покращення умов роботи власних працівників та отриманні інших позитивних наслідків від ринкової діяльності;

безпосередні виробники освітніх послуг, тобто викладачі освітніх закладів, що зацікавлені у повноцінному і ефективному використанні свого інтелектуального потенціалу, тобто у відповідних їхнім запитам умовах праці і її оплати;

державні органи управління освітою, що забезпечують підтримку і контроль діяльності закладів освіти через їх фінансування, організацію їх діяльності шляхом визначення змісту освіти, необхідного методичного і кадрового забезпечення, контролю за дотриманням державних стандартів та ін.;

господарюючі суб'єкти ринку, що потребують спеціалістів певного профілю і якості підготовки, культурного і інтелектуального рівня як роботодавці, тобто також (як і студенти) кінцеві споживачі освітніх послуг.

На сьогоднішній день переважна більшість національних ВНЗ допомагають своїм випускникам отримати перше робоче місце, налагоджуючи співпрацю з потенційними роботодавцями своїх випускників. Сучасна ситуація на ринку праці України не сприяє працевлаштуванню молодих спеціалістів і тому питання набуття ними

професійного досвіду роботи стоїть особливо гостро. Зберігається стійка динаміка структурного безробіття в молодших вікових групах. Причиною високих бар'єрів при вході на ринок праці для молодих спеціалістів є їх невміння використовувати глобальні і локальні інформаційні ресурси для пошуку першого робочого місця, презентувати себе потенційному роботодавцю, відсутність у них досвіду роботи і низький рівень практичних навичок.

Сучасна система вищої освіти України потребує впровадження державою регулярного проведення моніторингу, планування і прогнозування структури потреб ринку у спеціалістах за конкретними фахами підготовки і як результат – вдосконалення структури державного замовлення на їх підготовку. Крім того, вузи повинні самі здійснювати такий моніторинг, прогнозування і планування, що дозволить їм своєчасно реагувати на зміни потреб ринку праці і відповідним чином вдосконалювати власні освітні технології підготовки спеціалістів.

Одним з ефектів, який повинен бути врахований при розгляді завдання підвищення системної ефективності функціонування ВНЗ, є завдання підвищення конкурентоспроможності ВНЗ на ринку освітніх послуг. Стійка конкурентоспроможність окремого ВНЗ є базисом для досягнення конкурентоспроможності національних освітніх послуг у глобальному соціально-економічному просторі. За роки незалежності в Україні відбувався процес погіршення демографічних характеристик та тенденцій розвитку населення у пострадянський період, що негативно вплинуло на попит послуг з вищої освіти. Все це призвело до формування «ринку покупця» замість традиційного «ринку продавця», тобто до конкуренції на ринку освітніх послуг.

На думку Р. Фатхутдинова конкурентоспроможність вузу – це його здатність: 1) готувати спеціалістів, що витримують конкурентну боротьбу на конкретному зовнішньому або внутрішньому ринку праці; 2)

розробляти конкурентоздатні новинки в своїй сфері; 3) проводити ефективну політику відтворення в усіх сферах своєї діяльності. [4, с. 31]

Погоджуючись з даними твердженнями, хочеться зазначити, що конкурентоспроможність окремого ВНЗ визначається не тільки рівнем інтелектуальної складової його освітніх послуг, а певною мірою і їх матеріальною частиною (станом матеріально-технічної бази, умовами проживання у студентських гуртожитках, можливістю якісного харчування, дозвілля, забезпеченістю доступу до інформаційних ресурсів, можливістю отримання додаткових спеціальностей тощо). Як показує досвід, одним з основних питань, яке цікавить абітурієнтів і їх батьків під час вступних кампаній є питання працевлаштування після отримання освіти. Тому ВНЗ мають бути зацікавлені у налагодженні плідних стосунків з підприємствами реального сектора, адже це також надає їм додаткових конкурентних переваг.

Крім того, оцінка споживачами конкурентних переваг освітньої послуги формується не тільки під впливом параметрів, що залежать від конкретного ВНЗ, а й під впливом параметрів зовнішнього середовища в регіоні: економічних, політичних, соціокультурних, географічних, демографічних. Змінити ці параметри окремий ВНЗ не в змозі, але підвищивши свій статус в очах суспільства, може зменшити їх вплив на ефективність свого функціонування.

Вища освіта є товаром з унікальними характеристиками, заради отримання якої значна частина споживачів готова докласти додаткових зусиль (переїхати до місця, де можна отримати бажану освіту; погодитись на додаткові витрати часу, матеріальних ресурсів та ін.). Дана обставина відкриває перед ВНЗ додаткові можливості для підвищення власної конкурентоспроможності на ринку освіти.

Література:

1. Корнев Ю. Г. Информационно-аналитическое обеспечение эффективного взаимодействия рынка труда и рынка высшего профессионального образования в Украине // Актуальні проблеми економіки. Наук. економіч. журнал. 2009 р., № 9 (99) – с. 235–242.

2. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 17.01.2002 № 2984-ІІ (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://Ligazon.ua>.

3. Матюх С.А. Дослідження конкурентних ринків вищих навчальних закладів в сучасному освітньому просторі / С.А. Матюх // Актуальні питання підвищення конкурентоспроможності держави, бізнесу та освіти в сучасних економічних умовах : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 лют. 2013 р. : у 3 т. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2013. – С.89-91.

4. Фатхутдинов Р. Управление конкурентоспособностью вуза // Высшее образование. – 2006. - № 9. – С. 30–35.

УДК 351:37.046.16

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ НАУКОВОЇ СФЕРИ
УКРАЇНИ**

*Кришталь Д. О.
здобувач навчально-науково-виробничого центру
Національний університет цивільного захисту України*

Положення держав у сучасному світі багато в чому визначається їхнім інтелектуальним потенціалом, якістю професійної підготовки